

**a propòsit
de
plàcid vidal
(i II)**

A. BLADE i DESUNVILA

Divendres, 26 de maig

Torno a empunyar (el llibre és voluminós) "El convencionalisme de la vida". A mi, que em plauen les anècdotes, no és estrany que m'interessi aquesta obra on n'hi ha tantes. I tantes ingenuïtats mesclades, a vegades, amb observacions que no semblen sorgides, de tan afuades, de la mateixa ploma. Entre les bones dites que Vidal recull hi ha aquesta de Josep M. de Sucre parlant de Farran i Mayoral que, en aquell temps era un "contestatari" ("avant la letre"): "Es un noi al qual li sembla que pertot arreu on passa és ple de miralls". Farran i Mayoral va tenir, aleshores, una certa popularitat. Recordo haver-ne sentit parlar a Pujols i a Mestre Fabra. I tinc enlès que els seus darrers anys foren dramàtics.

Surten tants noms en "El convencionalisme de la vida" que no em sorprendrà si em diuen que s'ha venut molt. Surten tants noms que, amb una mica més hi trobo el meu. Ho dic perquè parla de "La Riuada" (una revista de Móra d'Ebre on vaig col·laborar assiduament) i del meu amic Martí Rouret, que la dirigia.

Però no tot són anècdotes en aqueix llibre, ja que és ple també d'ensenyances, particularment sobre el caràcter (i la immensa vanitat) de la gent de lletres. Es veu que els escriptors —com els còmics— no obliden mai cap desatenció, cap blasme, ni tan sols un mot poc cordial; i que només els elogis, fins els més desorbitats, els semblen justos i merescuts. Es veu també que cada generació literària es creu superior a l'anterior i destinada a brillar eternament. Aquesta ingenuïtat deixa de bolquers les de Plàcid Vidal. Qui es recorda avui d'Anicet Pagès de Puig? Es tracta d'un escriptor que es creia millor que cap altre del seu temps. "La vanitat no té cap arruga", deia Valéry. I això és aplicable no solament a la gent de lletres i a tota llei d'artistes, sinó a tothom; per la simple raó que no hi ha ningú que, en un sentit o altre, no es cregui important.

Una de les sorpreses que proporciona la lectura d'"El convencionalisme de la vida" és l'entestament d'un home com Eduard Toda a no voler deixar imprimir les seves obres amb l'ortografia de les Normes. I això, l'any 26 o 27, és a dir, quan Narcís Oller, fins i tot, les havia acceptades.

Eduard Toda és un dels personatges que es passeja per les pàgines d'aquest llibre del començament a la fi. Un altre que fa el mateix és Puig i Ferrer.

El vell Oller va dir un dia a Vidal que feia bé d'escriure les seves "memòries" a condició de no publicar-les mentre formés part del món dels vivents, perquè si les publicava, encara que no hi parlés mal de ningú, tindria disgustos. Era un consell amb el qual el propi autor de "La papallona" es mostrà conseqüent.

Quan Plàcid Vidal conta i narra, tot va bé; quan "filosofa", ja no hi va tant. Això és també un ensenyament. Cal deixar la filosofia als filòsofs.

Entre els amics retrobats en "El convencionalisme de la vida" figura Josep M. Prous i Vila, encarregat, justament, quan

Plàcid Vidal en parla, d'escriure comentaris sobre autors de llibres de memòries. (Prous i Vila, reusenc i patriota, actualment a Perpinyà, vell i malalt, merita no solament un record, sinó l'homenatge de la seva ciutat natal).

A partir del 1930, els esdeveniments enregistrats en el llibre em són coneguts. I fins em sembla haver vist, amb els meus ulls, els passos que Vidal hagué de fer --del despatx de Jaume Aguader al de Ventura Gassol-- per tal d'aconseguir que li donessin un càrrec modest. I també em sembla haver sentit dir aquella frase que li digué un amic: "Si no hi aneu a empenyar continuament, no aconseguireu res". Vidal reflexiona: "En el tràit de la societat humana, com a elements principals només hi ha diners, càrrecs i caràcters...". Jo no sé pas què hi venen a fer els "caràcters" en aquest lloc, però sembla evident que s'oblida del sexe.

Plàcid Vidal no sempre feia honor al seu nom de fonts. Tenia rampells i sovint mostrava un tarannà cantellut. I devia ser per això que ni el "germà" Gassol ni el "germà" Aguader no van portar pressa a donar-li l'"escombra" sollicitada. Al cap d'uns mesos l'obtingué. Era ben escanyada: seixanta duros al mes.

Trobo que un dels mèrits d'"El convencionalisme de la vida" és que hi ha retrats d'un gran realisme, confeigits amb bones paraules, sense que n'hi hagi cap d'elogiosa. En canvi, quan vol lloar, ho fa sense reticències. Es el cas de Josep M. de Sucre que jo també vaig admirar molt.

Una cosa que ara sembla fantasia és que Plàcid Vidal, posseïdor d'una petita aquarella de Fortuny (representant, per cert, un pagès de la ribera de l'Ebre català) i dos dibuixos de Picasso, no els hagués pogut vendre per tres mil pessetes, tal com ell pretenia, destinades a costejar l'edició de "L'assaig de la vida". I, pel que diu, cal creure que els va donar --els hagué de donar-- a Joan Estelrich, director de la Fundació Bernat Metge, a canvi de l'edició

d'aquella obra. Hi ha fets --i persones-- que tenen el comentari difícil.

L'extensa crònica de P. V. arriba fins el 1934. Ell morí el 1938, als cinquanta-set anys d'edat, "a les acaballes d'un dels grans drames de la nostra història", com diu Josep Iglésies, el qual afegeix que a l'enterrament no hi anà gairebé ningú. I que la publicació d'"El convencionalisme de la vida" (a càrrec, com ja sabem, de la Fundació Salvador Vives Casajuana) "representa l'homenatge que el seu autor més hauria apreciat". Es cert del tot. L'obra duu tres retrats de Plàcid Vidal, tres retrats que no semblen de la mateixa persona. Dos (un dibuix al carbó i un oli) són de Joaquim Biosca, gran amic del retratat. El dibuix mostra una figura tètrica, amb bigoti, barba i cabellera, cofada amb un capell negre, de bohemí; l'oli representa un home de gran front, grans celles, gran nas i un somris entre bondadós i maquiavèllic. El tercer retrat és una pintura de Josep Rovira. Hom veu un Plàcid ben plàcid, casolà i bonhomíós, com un pagès mudat, amb una mà a la cuixa. Quin era el Vidal veritable? Tots tres devien respondre a un caire de la seva ànima complicada.

Tanco el llibre amb una indefinida melangia (si aquest mot no ha de fer riure), després de rellegir, per tercera o quarta vegada, el pròleg de Josep Iglésies i d'admirar la seva manera de ponderar Plàcid Vidal "l'home que fou un exemple d'inadaptació al seu temps", perquè "no estava dotat per ajupir-se, ni per conuiuïre ni renovar-se", l'home que "havia escrit sempre amb una illusió cegadora i no havia vist mai recompensat el seu treball, si no era amb l'elogi no massa sincer d'uns amics que a la llarga acabaren per desestimar-lo i ésser-li infidels". "Plàcid Vidal --diu encara l'Iglésies-- semblava separat del present i prenia l'aspecte d'una pervivència dels temps romàntics". D'ací que semblés sempre, parlés com parlés, escrivís com escrivís i que es fes retratar de front o de perfil, un vençut; un vençut bo, intelligent i sensible, que és com ser-ho dues, tres, cent mil vegades.